

Sygn. akt III CZP 104/14

UCHWAŁA

Dnia 26 lutego 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Tadeusz Ereciński (przewodniczący)

SSN Jacek Gudowski

SSN Karol Weitz (sprawozdawca)

Protokolant Katarzyna Bartczak

w sprawie egzekucyjnej z wniosku wierzyciela Powszechnej Kasy Oszczędności Bank Polski S.A.

przeciwko dłużnikowi Fundacji [...]

o świadczenie pieniężne,

po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym

w dniu 26 lutego 2015 r.

zagadnienia prawnego

przedstawionego przez Sąd Okręgowy w R.

postanowieniem z dnia 19 września 2014 r.,

"Czy zajęcie wierzytelności z rachunku bankowego dokonane przez organ egzekucyjny w trybie art. 889 § 1 k.p.c. jest skuteczne w odniesieniu do zgromadzonych na tym rachunku środków niepodlegających egzekucji z mocy art. 831 § 1 pkt 2a k.p.c.?"

podjął uchwałę:

Zajęcie rachunku bankowego nie może obejmować środków, o których mowa w art. 831 § 1 pkt 2a k.p.c., chyba że egzekwowana wierzytelność powstała w związku z realizacją projektu, na który te środki były przeznaczone.

UZASADNIENIE

W toku egzekucji prowadzonej przeciwko dłużnikowi Fundacji [...] z wniosku wierzyciela Powszechnej Kasy Oszczędności Bank Polski komornik sądowy przy Sądzie Rejonowym w G. zajął rachunki bankowe dłużnika w ING Banku Śląskim Spółce Akcyjnej.

Zgodnie z umowami między Województwem [...] a dłużnikiem z dnia 28 lipca 2011 r. o dofinansowanie projektu „Budowa Domu Pomocy Społecznej” współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz z dnia 22 listopada 2012 r. o dofinansowanie projektu „Nowe kwalifikacje szansą na lepsze jutro” współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, na zajęte rachunki bankowe dłużnika przekazywane są środki pieniężne tytułem dofinansowania projektów objętych tymi umowami.

Dłużnik w dniu 19 lutego 2014 r. wniósł skargę na czynności komornika, domagając się ograniczenia egzekucji dotyczącej „środków dłużnika pochodzących z funduszy unijnych”. Postanowieniem z dnia 7 kwietnia 2014 r. Sąd Rejonowy uchylił czynności komornika w przedmiocie zajęcia wskazanych rachunków bankowych w zakresie znajdujących się na nich środków z dofinansowania, które zostało udzielone dłużnikowi zgodnie z umowami z dnia 28 lipca 2011 r. i z dnia 22 listopada 2012 r. i w tym zakresie umorzył egzekucję z tych rachunków. Przyjął, że środki te stanowią „sumy przyznane przez Skarb Państwa na specjalne cele” i z mocy art. 831 § 1 pkt 2 k.p.c. nie podlegają egzekucji. Przewidziane w tym przepisie ograniczenie egzekucji dotyczy wszystkich sposobów egzekucji, w tym z rachunku bankowego. Skoro na rachunkach bankowych dłużnika znajdowały się środki wyłączone spod egzekucji, to zajęcia tych rachunków w tym zakresie nie mogą być uznane za skuteczne.

Rozpoznając zażalenie wierzyciela na postanowienie Sądu Rejonowego z dnia 7 kwietnia 2014 r., Sąd Okręgowy powziął poważne wątpliwości prawne, którym dał wyraz w przedstawionym na wstępie zagadnieniu prawnym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przepis art. 831 § 1 pkt 2a k.p.c. został wprowadzony z dniem 8 kwietnia 2014 r. przez art. 2 ustawy z dnia 24 stycznia 2014 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2014 r., poz. 379, dalej jako ustawa z dnia 24 stycznia 2014 r.), na mocy którego zmieniono także art. 831 § 2 k.p.c. Ustawa z dnia 24 stycznia 2014 r. nie zawiera - w odniesieniu do art. 831 § 1 pkt 2a oraz art. 831 § 2 k.p.c. - regulacji intertemporalnej. W związku z tym Sąd Okręgowy - stosownie do zasady aktualności i zgodnie z art. 316 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. - prawidłowo uznał, że art. 831 § 1 pkt 2a oraz art. 831 § 2 k.p.c. w nowym brzmieniu muszą być stosowane przy rozpoznawaniu zażalenia wnioskodawcy, chociaż czynności zajęcia rachunków bankowych dokonano przed wejściem w życie ustawy z dnia 24 stycznia 2014 r. Ograniczenia egzekucji wprowadzone po wszczęciu postępowania egzekucyjnego muszą być uwzględniane w toku prowadzonej egzekucji, jeśli przepisy, na mocy których ograniczenia te są wprowadzane, nie stanowią inaczej.

Według art. 831 § 1 pkt 2a k.p.c., nie podlegają egzekucji środki pochodzące z programów finansowanych z udziałem środków, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 2 i 3 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r., poz. 885 ze zm.), chyba że egzekwowana wierzytelność powstała w związku z realizacją projektu, na który te środki były przeznaczone. Środki wymienione w art. 5 ust. 1 pkt 2 i 3 ustawy o finansach publicznych, to – będące środkami publicznymi - środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej i niepodlegające zwrotowi środki z pomocy udzielanej przez państwa członkowskie Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) oraz inne środki pochodzące ze źródeł zagranicznych niepodlegające zwrotowi. Szczegółowe określenie środków, których dotyczy art. 5 ust. 1 pkt 2 ustawy o finansach publicznych, zawarte jest w art. 5 ust. 3 tej ustawy. Obejmuje ono także środki pochodzące z funduszy strukturalnych, którymi - zgodnie z rozporządzeniem Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 r. ustanawiającym przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylającym rozporządzenie (WE) nr 1260/1999 (Dz. Urz. UE z 31 lipca 2006 r., L 210, s. 25 ze zm., określanym dalej jako rozporządzenie nr 1083/2006) - są między

innymi Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego i Fundusz Spójności. W myśl umów z dnia 28 lipca 2011 r. i z dnia 22 listopada 2012 r. na zajęte rachunki bankowe dłużnika przekazywane były środki przeznaczone na realizację programów współfinansowanych z udziałem środków pochodzących z wymienionych funduszy.

W świetle nowej treści art. 831 § 2 k.p.c., w przypadku, o którym mowa w art. 831 § 1 pkt 2a k.p.c., nie podlegają egzekucji również sumy już wypłacone, a także środki trwałe i wartości niematerialne i prawne powstałe w ramach realizacji projektu, na który były przeznaczone środki określone w art. 831 § 1 pkt 2a k.p.c., przez okres jego trwałości wskazany w umowie o dofinansowanie.

Brzmienie art. 831 § 1 pkt 2a i art. 831 § 2 k.p.c. wyraźnie wskazuje na to, że decydujące dla wyznaczenia granic przedmiotowych wyłączenia spod egzekucji wynikającego z tych przepisów jest pochodzenie środków, do których kierowana jest egzekucja, a nie to, jaki tytuł prawny do tych środków ma dłużnik, wobec którego prowadzona jest egzekucja. Przedmiotowe środki nie podlegają egzekucji jako takie, bez względu na to, czy dłużnik ma w stosunku do podmiotu, który środki te ma mu dopiero wypłacić, wierzytelność o ich wypłatę, czy też środki te zostały już dłużnikowi wypłacone i znajdują się na jego rachunku bankowym, a on ma wierzytelność o ich wypłatę do banku, w którym znajduje się ten rachunek, i zamierza je wydatkować w ramach realizacji projektu. Wyłączenie spod egzekucji według art. 831 § 1 pkt 2a i art. 831 § 2 k.p.c. nie jest skuteczne tylko wtedy, gdy wobec dłużnika prowadzona jest egzekucja z tytułu wierzytelności powstałej w związku z realizacją projektu, na który przeznaczone były środki, o których mowa. Skutków prawnych tego wyłączenia nie ogranicza natomiast konstrukcja egzekucji z rachunku bankowego, zakładająca, że egzekucja ta obejmuje wierzytelność dłużnika w stosunku do banku powstałą w następstwie przeniesienia przez dłużnika na bank własności wpłaconych środków pieniężnych.

Tezę tę wzmacnia art. 831 § 2 k.p.c. w zakresie, w którym przepis ten rozciąga wyłączenie spod egzekucji środków określonych w art. 831 § 1 pkt 2a k.p.c. na środki trwałe oraz wartości niematerialne i prawne powstałe w ramach realizacji projektu, na który były przeznaczone środki wyłączone spod egzekucji, przez okres jego trwałości wskazany w umowie o dofinansowanie projektu. Jeżeli egzekucji nie podlegają także środki trwałe i wartości niematerialne i prawne

powstałe w ramach realizacji projektu finansowanego przy użyciu środków określonych w art. 831 § 1 pkt 2a k.p.c., to tym bardziej należy uznać za wyłączone spod egzekucji te środki po ich wypłacie na rachunek bankowy dłużnika, a przed ich wydaniem przez dłużnika w ramach realizacji projektu.

Za przyjętą wykładnią art. 831 § 1 pkt 2a i art. 831 § 2 k.p.c. przemawia także wzgląd na cel zmian normatywnych wprowadzonych ustawą z dnia 24 stycznia 2014 r. w rozpatrywanym zakresie. Przed ich wprowadzeniem wyłączenie spod egzekucji środków, których dotyczy art. 831 § 1 pkt 2a k.p.c., próbowano wyprowadzać z treści art. 831 § 1 pkt 2 k.p.c., jednakże budziło to wątpliwości w praktyce komorniczej. Wątpliwości te postanowiono rozstrzygnąć przez wprowadzenie art. 831 § 1 pkt 2a k.p.c. i zmianę art. 831 § 2 k.p.c. Zmiany te są skorelowane z art. 80 i art. 57 rozporządzenia nr 1083/2006 r. i służą zapewnieniu realizacji zasad wynikających z tych przepisów, na co wskazano w ramach prac legislacyjnych (por. Uzasadnienie projektu ustawy o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw, Sejm VII kadencji, druk nr 1881, s. 30. W art. 80 rozporządzenia nr 1083/2006 uregulowano tzw. niepodzielność płatności na rzecz beneficjentów, zakładającą, że otrzymają oni przyznane im środki w całości, bez potrąceń i wstrzymywania wypłaty jakichkolwiek kwot oraz nakładania na nich jakichkolwiek opłat, natomiast w art. 57 rozporządzenia nr 1083/2006 tzw. zasadę trwałości projektu, której podważenie – przykładowo w następstwie egzekucji prowadzonej wobec beneficjenta – mogłoby skutkować nawet obowiązkiem zwrotu przyznanych środków do budżetu Unii Europejskiej. Przyjęte w art. 831 § 1 pkt 2a i w art. 831 § 2 k.p.c. relatywnie szerokie ujęcie wyłączenia spod egzekucji ma na celu zapewnienie efektywności art. 80 rozporządzenia nr 1083/2006 i zapobieganie ryzyku naruszenia art. 57 rozporządzenia nr 1083/2006.

Z tych względów Sąd Najwyższy podjął uchwałę, jak na wstępie.